

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษา  
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา  
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

**The Development of Quality of Life According Principle of  
Five Precept of Educational Personnel in The Secondary  
Educational Service Area Office in  
Upper Northeast Region**

วิทยา ทองดี<sup>1</sup>,  
สุรพลพรมกุล<sup>2</sup> และ สมควร นามสีฐาน<sup>3</sup>  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น  
**Vitthaya Thongdee<sup>1</sup>,  
Surapol Phromkun<sup>2</sup> and Somkhuam NamSithan<sup>3</sup>**  
Mahachulalongkornrajavidyalaya University  
KhonKaen Campus, Thailand  
Email : witthayathong@hotmail.com

\*\*\*\*\*

**บทคัดย่อ**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตด้วยหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 3) เพื่อประเมินผลรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ บุคลากรทางการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 466 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม เฉพาะ และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการดำเนินชีวิตด้วยหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนใน 4 ด้าน คือ 1) สภาพการทำงาน พบว่า

บุคลากรทางการศึกษามีความปรองดองสมานฉันท์ลดความขัดแย้งการมีสันติสุขการมีสัมมาชีพ/อาชีพสุจริตมีศีลธรรมและวัฒนธรรมมีสุขร่มเย็นและสันติสุขมีสามัคคีธรรมมีการเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีมีความซื่อสัตย์สุจริตมีสุขภาพอนามัยดีมีสาธารณสงเคราะห์ 2) การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการดำเนินชีวิต พบว่า การลดเหตุทะเลาะวิวาทกันในที่ทำงาน ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือยไม่ล่วงประเวณีคู่ครองหรือคนอื่นในปกครองของคนอื่นจริงใจต่อกัน มีสติสัมปชัญญะในการทำงาน 3) ปัญหาในการดำเนินชีวิต พบว่า ขาดความยุติธรรมในการบริหารจัดการใช้สิ่งของและทรัพยากรทางราชการอย่างฟุ่มเฟือยครอบคลุมแตกแยกอันเนื่องมาจากผิดประเวณีขาดความจริงใจในการคบมิตรทำงานโดยขาดความรอบคอบ 4) ข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิต พบว่า ควรจัดกิจกรรมสร้างสันติสุขในองค์กร สร้างจิตสำนึกในการประหยัดต้องประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตนควรสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน และควรแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

2. รูปแบบการพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า มี 4 รูปแบบคือ 1) รูปแบบการพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ด้านกาย มี 23 ตัวชี้วัด 2) รูปแบบการพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ด้านจิตใจมี 19 ตัวชี้วัด 3) รูปแบบการพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ด้านสังคม มี 18 ตัวชี้วัด 4) รูปแบบการพัฒนาคูณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ด้านสิ่งแวดล้อมมี 17 ตัวชี้วัด

3) ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคูณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

**คำสำคัญ:** คุณภาพชีวิต; ศีล 5; บุคลากรทางการศึกษา

## Abstract

The purpose of this research was 1) to study the living conditions of the 5 precepts of educational personnel in the northeastern region; 2) To develop the model of quality of life development through the 5 precepts of educational personnel in the region. 3) To evaluate the development of quality of life through the 5 precepts of educational personnel in the Northeastern region. The research population was 466 personnel and related persons. Specific group discussion and data analysis questionnaires used content analysis, context, mean, and standard deviation.

The research found that: 1. The living conditions of the 5 precepts of educational personnel in the Northeastern region were: 1) The working condition was that the educational personnel were reconciled to reduce conflict, peace. Having good conductors / morals, morality and culture, having peace and tranquility, having a good fellowship, good understanding, honesty, good health and good health. 2) The application of the 5 precepts in the way of life, it is found that the reduction of spat in the workplace, save money, no luxuries, no banquet for the spouses or other people in the ruling of others sincere against each other. 3) Problems in the way of life, lack of justice in the management of the use of resources and the government, luxuries, broken families due to the misconduct, lack of sincerity in the friendship, work, lack of prudence.). Suggestions for living should be held to create peace in the organization. Consciousness in saving must behave as a humble person should create a good understanding of each other. And should show generosity.

The development of the quality of life through the 5 precepts of educational personnel in the Northeastern region was found to be in four forms: 1) the development of the quality of life through the five precepts, 5 physical aspects, 23 indicators The development of the quality of life through the five precepts of the mind, the mind has 19 indicators. 3) The development of the quality of life by the five precepts. The social aspect has 18 indicators. 4) The development of quality of life with the five precepts. thing The environment contains 17 indicators. 3) The results of the assessment of the quality of life development in accordance with the precepts 5 of educational personnel under the office of secondary education in the upper northeastern region showed that the satisfaction level was very high.

**Keywords:** Quality of Life; 5 Precepts; Educational Personnel

## บทนำ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาสถานการณ์บ้านเมืองประเทศไทยประสบปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การระบาดของสิ่งเสพติดและอบายมุข การแตกแยกทางความคิด ความสามัคคี การเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมและการจบบ้างดูหมิ่นสถาบันหลักของชาติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดจิตสำนึก การยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม และศีลธรรมอันดีงาม อันเป็นผลที่ทำให้ปัญหาต่างๆ ที่นับวันจะทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความปรองดอง ความสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง

สร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศร่วมมือกันดำเนินการในเรื่อง การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ และทำให้ประชาชนมีความรักความสามัคคีกัน โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด

ส่วนของคณะสงฆ์ โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชมีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ก่อให้เกิดความสงบ สันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียว สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันตามแนวของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจำนวน 5,914 หน่วยทั่วประเทศ ที่ได้ดำเนินการตามหัวข้ออบรม 8 หัวข้อ คือ ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพ อนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูทเวทิตาธรรม และสามัคคีธรรม และได้ประทานโอวาทไว้เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ความว่า “อันว่า ศีล 5 เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกัน สังคมนั้นๆ คือประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล 5” โดยมอบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติร่วมกับคณะสงฆ์หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน องค์กรเครือข่ายชาวพุทธ ได้ขับเคลื่อนโครงการเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าวโดยกำหนดเป้าหมายทุกตำบล ทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ พร้อมตั้งเป้าตัวชี้วัดให้เกิดสัมฤทธิ์ผล อย่างเป็นรูปธรรมภายใน 4 ปี (2557–2560) ตามดำริสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชที่ต้องการปลูกจิตสำนึกของคนในชาติให้มาร่วมกันรักษาศีล 5 อันเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม สร้างความสุข ความสงบ ร่มเย็นแก่ตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้รับการส่งเสริมให้ปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันอันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม อันจะนำมาสู่ความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ การรักษาศีล 5 เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น ส่งผลให้สังคมสงบสุข ร่มเย็น ศีล 5 เป็นบ่อเกิดของคุณงามความดี หากทุกคนมีศีล 5 และปฏิบัติได้ย่อมจะทำให้ผู้คนในสังคมนั้นๆ มีความสงบสุขไม่หวาดระแวงซึ่งกันและกัน อันจะส่งผลให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุข

คุณลักษณะของบุคลากรทางการศึกษาที่ดีตามคำสอนในพุทธศาสนาหลักคำสอนหรือหลักธรรมในพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับความเป็นครูประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ คือ

- 1) ปิโย นารัก คือ การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไปการที่ครูจะเป็นที่รักแก่ศิษย์ได้ก็ควรตั้งตนอยู่ในพรหมวิหาร 4
- 2) ครุ คือ การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นมั่นคงทั้งในด้านของจิตใจที่หนักแน่นมั่นคงที่จะดำรงตนอยู่ในความดีไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของกิเลสตัณหาและความหนักแน่นในด้านของความรอบรู้ธรรมที่จะช่วยให้ครูมีคุณสมบัติดังกล่าว คือ พละ 5
- 3) ภาวนียะ คือ การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ
- 4) วัตตา คือ เป็นผู้มีความะในการตักเตือนสั่งสอน เพื่อให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถและเป็นคนดีคือใช้ความรู้ความสามารถไปในทางสุจริตเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้ลักษณะการสอนในแง่ของพุทธศาสนามี 5 ประการ
- 5) วณัณขโม คือ เป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำโดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้งการอดทนต่อกริยาวาจาอันก้าวร้าวรุนแรงของผู้อื่นได้นั้นเป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็ง
- 6) คัมภีรญูกถังกัตตา คือ สามารถขยายข้อความที่ยากให้เข้าใจแก่การเข้าใจได้การศึกษาในวิชาการนั้นๆ ให้ละเอียดลึกซึ้งง่ายแก่การเข้าใจเพราะวิชาการต่างๆ ที่ครูนำมาสอนนั้นล้วนเป็นเรื่องที่ผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อนครูจะต้องมีวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องยากๆ ได้โดยง่าย
- 7) โนจัญฐานนโยชเย คือ การรู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกที่ควรหมายถึงไม่นำศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสียหรือชักชวนไปสู่อบายมุขเช่นดื่มเหล้าสูบบุหรี่เล่นการพนันเที่ยวสถานเริงรมย์ต่างๆ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับหมู่บ้าน ชุมชน และสถานศึกษาได้สัมผัสกับปัญหาที่เกิดจากการขาดศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม บุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นต้นแบบสำคัญในการหล่อหลอมเด็กและเยาวชนให้มีคุณค่านั้น ยังมีพฤติกรรมการรักษาศีล 5 ยังไม่เป็นที่พึงประสงค์ดังจะเห็นได้จากข่าวที่ปรากฏ เช่น ครูกระทำอนาจารต่อนักเรียน ใช้คะแนนเป็นเงื่อนไขในการล่อลวงทางเพศ ติดอบายมุข สิ่งเสพติด เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นผลเสียต่อการปฏิบัติหน้าที่สอน ขาดการทุ่มเทในการอบรมสั่งสอนนักเรียน คุณภาพการศึกษาของนักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ จึงเห็นว่าสิ่งที่กำลังเผชิญภาวะดังกล่าวนี้เป็นโอกาสเหมาะที่จะเสริมสร้างคุณภาพชีวิตบุคลากรทางการศึกษาด้วยการรักษา

ศีล 5 อันมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เยาวชนของชาติให้มีความสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สอดคล้องกับปรัชญาของการศึกษาไทยว่า ดี เก่ง และมีสุข สืบไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตด้วยหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
- 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
- 3) เพื่อประเมินผลรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

### ผลการวิจัย

สภาพการดำเนินชีวิตด้วยหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

1. สภาพการดำเนินชีวิตในอดีตและปัจจุบันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ข้อ 1

1.1 สภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาได้แก่ การมีความปรองดอง สมานฉันท์ลดความขัดแย้งการเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือเบียดเบียนทรมานสัตว์และเพื่อนมนุษย์การบริหารสถานศึกษาด้วยความมีเมตตา กรุณา ต่อบุคลากรทุกคนไม่เอาเปรียบเพื่อนร่วมงานการทำงานด้วยจิตบริการมีความเสียสละและทุ่มเทเต็มความรู้ความสามารถ

1.2 การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การลดเหตุทะเลาะวิวาทกันในที่ทำงาน ไม่มีการทำร้ายร่างกายกัน ไม่เบียดเบียนกันซึ่งกันและกัน ไม่ฆ่าสัตว์ใดๆ ไม่เบียดเบียนผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ความรักความปรารถนาดีต่อศิษย์และพยายามช่วยเหลือศิษย์เมื่อเกิดปัญหาโดยนำหลักธรรมมาใช้เตือนสติ ทำงานด้วยจิตสำนึกใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ใช้อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ต่อเพื่อนร่วมงานและผู้มาติดต่อ ให้ความเป็นธรรมกับบุคลากรโดยเท่าเทียมกันเอื้อเฟื้อเพื่อนร่วมงาน ช่วยเหลือ แก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำงาน

1.3 ปัญหาในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ได้แก่ การมีความขัดแย้งในหน่วยงาน มีการทำร้ายร่างกายหรือก่อเหตุทะเลาะวิวาทกันในที่ทำงาน ขาดความยุติธรรมในการบริหารจัดการ การฆ่าสัตว์ยังคงมีอยู่ การเบียดเบียนมนุษย์ ชอบใช้อำนาจกับผู้ใต้บังคับบัญชา การอาฆาตเคียดแค้นคนอื่น เจ้าหน้าที่ขาดความเสียสละ ไม่ตระหนักว่าตนเองทำงานราชการ

1.4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ควรเข้าวัดปฏิบัติธรรมเพื่อความสุขอย่างยั่งยืน ควรจัดกิจกรรมสร้างสันติสุขในองค์กร ควรทำบุญเสริมบารมีด้วยการให้ทานหรือการไถ่ชีวิตสัตว์ ควรส่งเสริมให้เกิดความเมตตากรุณาในจิตใจวิเคราะห์บนพื้นฐานความเป็นจริงเพื่อรู้จักจุดเด่น จุดด้อย โอกาส และ อุปสรรค ตนเองอยู่เสมอ สร้างทัศนคติด้านความเป็นประชาธิปไตย ให้ความดีความชอบที่ให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกคน เน้นการประณีต ประยอมและสร้างจิตสำนึกเพื่อให้เกิดความเสียสละปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจ

2. สภาพการดำเนินชีวิตในอดีตและปัจจุบันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ข้อ 2

2.1 สภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาได้แก่ การมีสันติสุขการมีสัมมาชีพ/อาชีพสุจริตมีความซื่อสัตย์สุจริตเว้นจากการลักทรัพย์ ไม่ขโมย ไม่หลอกลวง บริหารสถานศึกษาด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ปราศจากการคอร์รัปชันการทำงานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตให้เกียรติกันและกันการรักษาสิ่งของส่วนรวม

2.2 การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการดำเนินชีวิตได้แก่ มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือยปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตมีความพอเพียงไม่ละโมภ ไม่เบียดเบียนเอาทรัพย์สินของราชการเป็นของตนเอง มีความซื่อสัตย์ต่ออาชีพครู ความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ละอายและเกรงกลัวต่อการทำบาป พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่และพยายามหาด้วยความสามารถที่ทำได้อบรมนักเรียนให้เห็นถึงโทษจากการกระทำผิด/การแสวงหาและได้มาซึ่งสิ่งของที่ไม่ใช่ของตนเองการรู้จักแบ่งปัน จัดการทำงานด้วยความเอื้อเฟื้อมีความมั่นคงทางด้านจิตใจ ไม่เอาหรือใช้ของที่ไม่ใช่ของตนเอง ใช้งานตามบทบาทและหน้าที่

2.3 ปัญหาในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ได้แก่ ใช้สิ่งของและทรัพยากรทางราชการอย่างฟุ่มเฟือยนำทรัพย์สินของหลวงเป็นของส่วนตัวการลักขโมยและการปล้นจี้ชิง

ทรัพย์สินการปล่อยปะละเลยในสิ่งที่ส่อไปในทางทุจริตเจ้าหน้าที่เบียดเบียนและไม่รักษาทรัพย์สินทางราชการทำงานหวังผลประโยชน์แก่ตนเองมากกว่าส่วนรวม

2.4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ควรจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการประหยัดควรมีกฎกติกาที่ชัดเจนในการใช้ทรัพย์สินส่วนกลางควรเข้าวัดประพฤติธรรมเป็นประจำสร้างจิตสำนึกให้เป็นคนที่มีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมงานเข้มงวดเรื่องความสุจริต สร้างความตระหนักเสมอว่าทรัพย์สินทางราชการก็เหมือนของตนเอง ต้องใช้อย่างประหยัดและต้องดูแลรักษา ผนวกให้มีจิตสำนึกในการประหยัดทรัพยากรของโรงเรียน ปลุกฝังความรักชาติเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน สร้างค่านิยมที่ดี

3. สภาพการดำเนินชีวิตในอดีตและปัจจุบันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ข้อ 3

3.1 สภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ มีศีลธรรมและวัฒนธรรมมีสุขุมเยือกเย็นและสันติสุขเว้นจากการประพฤติผิดในกามบริหารสถานศึกษาโดยไม่เบียดเบียนหรือล่วงละเมิดในสิ่งที่ผู้อื่นหวงแหนไม่ประพฤติในเชิงชู้สาวกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่นให้ออกาสเพื่อนร่วมงานได้รับการพัฒนาตนเองไปอบรมสัมมนาตามโอกาส

3.2 การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ไม่ล่วงประเวณีคู่ครองหรือคนอื่นในปกครองของคนอื่นประพฤติหน้าที่ตามจรรยาบรรณครูอย่างเคร่งครัดยึดถือฮีริและโอตตปปะมีความระมัดระวังตนเรื่องความประพฤติตนไม่ให้ลงไปกับกามคุณการให้เกียรติและไม่ประพฤติก่อล่วงละเมิดผู้อื่น นำหลักสัมมาสัมมาสัมมา (กระทำชอบ) จดเว้นกายทุจริต 3 มาใช้ข้อสัตย์ต่อความรักและรับผิดชอบต่อครอบครัวและไม่คินนอกใจคนรักปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี สร้างมาตรการหรือแนวทางเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาด้านการละเมิดในองค์กรไม่เอาความสัมพันธ์ส่วนตัวมาประพฤติดำเนินปฏิบัติจนทำให้เกิดการผิดในจารีตประเพณีมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อเพื่อนร่วมงาน ไม่มีจิตใจคิดร้ายต่อเพื่อนร่วมงานและลูกศิษย์

3.3 ปัญหาในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ได้แก่ ครอบครัวแตกแยกอันเนื่องมาจากผิดประเวณีคบหาในเชิงชู้สาว ล่วงละเมิดทางเพศการประพฤติผิดในกาม เช่น การข่มขืน ข่มขืน การฆ่า ฯลฯ ปล่อยปะละเลยเรื่องพฤติกรรมชู้สาวในสถานศึกษา

3.4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ต้องประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตนทบทวนการทำงานโดยคิดอย่างรอบคอบและวางแผนโดยใช้สติให้มากควรระมัดระวังเรื่องการปฏิบัติตนต่อเพศตรงข้าม ในการปฏิบัติหน้าที่สร้างมาตรการแนวทางป้องกันไม่ให้

เกิดปัญหาเรื่องผู้สาวในสถานศึกษาให้ความรู้ตามมาตรการป้องปรามและทำความเข้าใจกับเยาวชนอบรมเกี่ยวกับการมีสติให้เกียรติเพศตรงข้ามควรพัฒนาบุคลากรให้มีความคิดเชิงบวกโดยการปฏิบัติเป็นตัวอย่าง

4. สภาพการดำเนินชีวิตในอดีตและปัจจุบันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ข้อ 3

4.1 สภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ มีสามัคคีธรรมมีการเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีมีความซื่อสัตย์สุจริตเว้นจากการพูดปด พูดเท็จการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน ไม่พูดปด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด และไม่พูดเพื่อเจ้าอธิการสถานศึกษาโดยไม่เปิดเผยผู้อื่นด้วยวาจา เช่น การโกหก หลอกลวง ยุยงให้เกิดความแตกแยกมีการติดต่อสื่อสารที่ดีทำงานกับเพื่อนร่วมงานด้วยความจริงใจบนพื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้อง

4.2 การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ จริงใจต่อกัน กตัญญู กตเวทิตาผู้บังคับบัญชา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่หลอกลวงกันมีความจริงใจ มีความสัตย์ พูดจริง ทำจริง ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเองการพูดสร้างสรรค์ไม่ทำให้เกิดแตกแยกในองค์กรการอบรมนักเรียนโดยใช้คำพูดที่เสริมแรงให้กำลังใจการรักษาคำพูด ไม่พูดปดและคำหยาบคายใช้หลักการสงเคราะห์ (ปิยวาจา)/สัมมาวาจาพูดให้กำลังใจเพื่อนร่วมงานในทางที่ดีรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองได้พูดส่งเสริมให้เกิดความรักสามัคคีในองค์กรไม่ยุยงให้บุคคลอื่นแตกแยกหรือทะเลาะเบาะแว้งกันการสื่อสารสร้างมิตรโดยยึดหลักปิยวาจา

4.3 ปัญหาในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ได้แก่ ขาดความจริงใจในการคบมิตร ขาดความเอื้ออาทรในการเข้าทำงานมีการหลอกลวงให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญการพูดความจริงบางครั้งก็ทำให้เกิดปัญหาการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงความแตกแยกของบุคลากรในองค์กรการพูดส่อเสียดกันในการทำงานการติดต่อสื่อสารที่ไม่ดี

4.4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ควรสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันควรแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จัดกิจกรรมสาธารณะสงเคราะห์เข้าวัดปฏิบัติธรรมใช้วาจาสุภาพคิดก่อนพูดใช้คำพูดที่ไพเราะ ไม่แข็งกระด้าง รวมทั้งพูดอย่างเป็นมิตร เปิดใจให้คำปรึกษาใช้ปิยวาจาในการให้บริการควรระมัดระวังคำพูดโดยเฉพาะครูผู้บริหารมีความจริงใจต่อการบริหารและการทำงาน

5. สภาพการดำเนินชีวิตในอดีตและปัจจุบันในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลัก  
ศีล 5 ข้อ 3

5.1 สภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ มีสุขภาพอนามัยดีมี  
สาธารณสุขเคร่งครัดเว้นจากการดื่มสุราของมึนเมาต่างๆ บริหารสถานศึกษาด้วยความมี  
สติสัมปชัญญะ รอบคอบบนพื้นฐานของความไม่ประมาทไม่ชักชวนเพื่อนร่วมงานร่วมเสพ  
ของมึนเมาการดำเนินชีวิตหลีกเลี่ยงทางอบายมุข ทำงานด้วยความมีสติและสัมปชัญญะ รู้ทัน  
ความคิดและไม่ประมาทที่จะทำงานอย่างรอบคอบ

5.2 การประยุกต์ใช้หลักศีล 5 ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ปลอดภัยจากอบายมุข สาร  
เสพติด ไม่ดื่ม ไม่เลี้ยงสุราในเวลาทำงานมีสติสัมปชัญญะในการทำงานไม่ส่งเสริมสนับสนุน  
ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้ดื่มของมึนเมาไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดทุกชนิดรวมทั้งอบายมุข ใช้หลัก  
ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบไม่ประมาทเลินเล่อจนเกิดความ  
เสียหายต่อราชการส่งเสริมด้านการไม่ดื่มของมึนเมาหรืออบายมุขต่างๆ ในสถานที่ราชการไม่  
ส่งเสริมหรือชักจูงคนอื่นให้เสพของมึนเมา

5.3 ปัญหาในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ได้แก่ มักดื่มน้ำเมาไม่เลือกเวลาผิด  
วินัย/สุขภาพเสื่อมการดื่มสุราเพิ่มขึ้นการขาดสติสัมปชัญญะทำงานโดยขาดความรอบคอบ  
การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา

5.4 ข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิต ได้แก่ไม่ควรเลี้ยงสุราในพิธีการต่างๆจัด  
สถานที่เป็นเขตปลอดสิ่งเสพติดจัดกิจกรรมออกกำลังกายเป็นประจำ เข้าวัดปฏิบัติธรรมจัด  
กิจกรรมลดอบายมุขมีมาตรการ/ปรับทัศนคติเพื่อไม่ให้บุคลากรดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์  
ชี้แจงถึงผลเสียของพฤติกรรมนั้นๆ

**รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5** ของบุคลากรทางการศึกษาใน  
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต  
ด้วยหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนพบว่า

1. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ด้านกาย ประกอบด้วย

**ศีลข้อ 1**

1) ไม่มีการฆ่า ได้แก่ การทำให้ตายทั้งตนเอง ผู้อื่น และสัตว์ โดยเจตนาและไม่  
เจตนา 2) ไม่ทำร้ายร่างกาย ได้แก่ การทำให้พิการ การทำให้เสียโฉม การทำให้เจ็บปวด  
3) ไม่ทำรุนแรง ได้แก่ ประพฤติโหดเหี้ยม ไม่มีความกรุณาปราณีสัตว์ เช่น การใช้สัตว์เป็น

พาหนะ การเลี้ยงสัตว์ไว้ในกรงที่แคบเกินไป การใช้งานสัตว์เกินกำลังทำให้อดอยากผอมโซ เป็นต้น

#### ศีลข้อ 2

1) ไม่ดำเนินชีวิตด้วยอาการเป็นโจร ได้แก่ การลัก ฉกชิง วังราว หรือปล้นทรัพย์ 2) ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ ประกอบอาชีพสุจริต 3) ดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย ใช้สิ่งของที่เป็นส่วนรวมอย่างคุ้มค่า ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) ไม่หยิบจับสิ่งของของคนอื่นเป็นของตนโดยไม่ขออนุญาตทั้งของคนอื่นและของทางราชการ

#### ศีลข้อ 3

1) ไม่ประพฤติผิดประเวณีหรือละเมิดทางกามในสามี ภรรยา บุตร หลาน ของผู้อื่น 2) รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับสถานภาพคู่ครองที่เป็นอยู่ 3) ไม่ละเมิดหรือเบียดเบียนด้านเพศต่อผู้ได้บังคับบัญชา 4) มีความซื่อสัตย์ต่อคู่ครอง

#### ศีลข้อ 4

1) ไม่พูดโกหกให้ผู้อื่นเสื่อมเสีย 2) ไม่หลอกลวงกันด้วยการหาประโยชน์ใส่ตน 3) ละเว้นการพูดส่อเสียด และพูดยุยงให้ร้ายต่อผู้อื่นให้เสียหายเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยก 4) ใช้คำพูดที่ไพเราะ อ่อนโยน และเหมาะสมทั้งในที่ทำงานและชีวิตประจำวัน 5) แสดงเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นโดยไม่ด่วนตัดสินและกล่าวหาผู้อื่น 6) ไม่แสดงกิริยาให้ผู้อื่นหลงเชื่อหรือเข้าใจผิด ได้แก่ ผิดสัญญา เสียสัตย์ เป็นต้น

#### ศีลข้อ 5

1) ไม่มีการเลี้ยงสุราหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในงานพิธีต่างๆ 2) รู้จักหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติดและอบายมุขอันจะก่อให้เกิดความประมาทฝักการมีสติ สมาธิ กับสิ่งที่ตนกำลังทำ 3) มีสติครองตนอยู่ในความไม่ประมาท หน้าตาแจ่มใสและบุคลิกดี 4) มีความอดทนต่อความเย้ายวนของสิ่งเร้า เช่น ไม่ติดยา ไม่ติดบุหรี 5) ร่วมกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด 6) ทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงจากการไม่เสพของมึนเมา

### 2. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5ด้านจิตใจประกอบด้วย

#### ศีลข้อ 1

1) จิตใจเป็นสุข สงบ ไม่พยายาบาทอาฆาต คิดทำร้ายผู้อื่นและสัตว์ 2) มีจิตสร้างสันติสุข สร้างความปรองดอง สมานฉันท์ 3) มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นและสัตว์

4) ฝึกสมาธิให้มีสติเข้มแข็ง หนักแน่น ไม่โกรธง่ายและไม่โหดร้าย 5) มีเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์

### ศีลข้อ 2

1) จิตใจไม่มีความโลภ และหลง อยากได้ทรัพย์สินของคนอื่นที่เขาหวงแหน ไม่คิดคดโกงเอาทรัพย์สินของผู้อื่นและส่วนรวม 2) จิตใจหนักแน่น สุขุม เยือกเย็นมีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิต 3) ดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง มีความพอดี พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และประกอบอาชีพสุจริต

### ศีลข้อ 3

1) มีความซื่อสัตย์ต่อคู่ครอง 2) หักห้ามใจไม่ให้ล่วงละเมิดทางเพศ 3) ควบคุมจิตใจตนเองไม่ให้หลงในรูป รส สัมผัส กลิ่น เสียง

### ศีลข้อ 4

1) มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ พูดจริง ทำจริง ไว้วางใจกันได้ 2) จิตใจผ่องใสไร้อคติ ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดหลอกลวงกันและกัน 3) ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่นก่อให้เกิดความแตกแยกเนื่องจากคำพูด 4) มีจิตใจดีงาม มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อคำดูด่าว่าร้าย

### ศีลข้อ 5

1) มีจิตใจละเว้นการเสพของมีนเมาและมั่วสุมแหล่งอบายมุข 2) พัฒนาจิตให้มีสติสัมปชัญญะและวางตนอยู่ในความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต 3) ไม่ส่งเสริมหรือจำหน่ายสิ่งเสพติดของมีนเมา 4) ยับยั้งใจไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดของมีนเมา

3. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ด้านสังคม ประกอบด้วย

### ศีลข้อ 1

1) ครอบครัว ชุมชน สังคม ไม่มีการฆ่า เบียดเบียน ประทุษร้ายต่อกันและกัน 2) ครอบครัว ชุมชน สังคม มีความเมตตา และกรุณา ต่อกัน 3) ครอบครัว ชุมชน สังคม มีการปรองดอง สามานฉันท์ ลดความขัดแย้ง 4) การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นกัลยาณมิตร และเอื้ออาทรต่อกัน

### ศีลข้อ 2

1) สมาชิกในครอบครัว ชุมชน สังคม ไม่กระทำการลักขโมย ฉกชิง วิ่งราว ปล้น ใจ ทรัพย์สินกันและกัน 2) สมาชิกในครอบครัว ชุมชน สังคม ประกอบอาชีพที่สุจริต ยุติธรรม

- 3) ครอบครัว ชุมชน สังคมปราศจากโจรผู้ร้าย 4) องค์กร/หน่วยงานโปร่งใส ตรวจสอบได้  
5) การใช้ การรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดคุ้มค่า

### ศีลข้อ 3

1) ไม่ประพฤติดุติประเวณี ในสามี ภรรยา ตลอดถึงเด็ก เยาวชน 2) ไม่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าประเวณีที่ผิดกฎหมาย และผิดศีลธรรม 3) ไม่แสดงกิริยาเกี่ยวพาราสีคนอื่นที่ไม่ใช่คู่ครองตนเอง

### ศีลข้อ 4

1) สร้างสังคมให้มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง จริงใจต่อกัน 2) รู้จักใช้คำพูดที่เหมาะสมถูกกาลเทศะต่อกันในสังคม 3) ใช้คำพูดเชิงบวก สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดพลังความรักความสามัคคี ไว้วางใจ และเอื้ออาทรต่อกัน

### ศีลข้อ 5

1) สังคมไม่มีสิ่งเสพติด ของมึนเมา และอบายมุข 2) สังคมปราศจากอาชญากรรมที่เกิดจากสิ่งเสพติด ของมึนเมา และอบายมุข 3) สังคมที่อุดมไปด้วยสันติสุข สันติธรรม สันติศึกษา

4.รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

### ศีลข้อ 1

1) สภาพแวดล้อมในสังคมเป็นเขตอภัยทาน 2) สภาพแวดล้อมในสังคมไม่เบียดเบียนและทำร้ายซึ่งกันและกัน 3) เมตตา กรุณาและเอื้อเฟื้อ เป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อผู้อื่นทำให้สังคมสิ่งแวดล้อมน่าอยู่และปลอดภัย

### ศีลข้อ 2

1) สภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนมีความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน  
2) สภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนไม่มีอาชญากรรมที่เกิดจากการลักขโมย ฉกชิง วิ่งราว  
3) ร่วมกันดูแลทรัพย์สินสมบัติ ของโรงเรียน และชุมชน

### ศีลข้อ 3

1) โรงเรียนและชุมชนไม่มีการประพฤติดุติประเวณี 2) โรงเรียนและชุมชนไม่มีความขัดแย้ง แยกแยะความสามัคคี 3) เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตนเรื่องความซื่อสัตย์ต่อคู่ครอง 4) ครอบครัวอบอุ่น เป็นแบบอย่างให้กับบุคคลในโรงเรียนและชุมชน

#### ศิลปะข้อ 4

1) จริ่งใจ ซื่อสัตย์ต่อกัน ของสมาชิกในโรงเรียนและชุมชน 2) ใช้คำพูดที่ไพเราะอ่อนโยน เพื่อสร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมให้สงบสุข ปราศจากความขัดแย้ง 3) รักษาความสามัคคี ประพฤติตนตรงตามความเป็นจริง 4) ไม่พูดจาใส่ร้าย แหย่หยันทำให้สังคมแตกแยก ขาดความสามัคคี

#### ศิลปะข้อ 5

1) โรงเรียนและชุมชน ปลอดภัยเสพติดและอบายมุข อยู่ร่วมกันโดยสันติสุข 2) โรงเรียนและชุมชน ส่งเสริมไม่ให้ดื่มสุราในงานพิธีต่างๆ เช่น งานบุญประเพณีปลอดเหล้า และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3) บุคคลในโรงเรียนและชุมชน ดำเนินชีวิตด้วยการมีสติสัมปชัญญะหรือไม่ประมาทในการครองตน ครองคน ครองงาน

**ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศิลปะ 5 ของบุคลากรทางการศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

1) ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศิลปะ 5 ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยภาพรวมพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.66$ ,  $\sigma=.50$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ( $\mu=4.35$ ,  $\sigma=.37$ ) รองลงมา ได้แก่ ครูผู้สอนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.86$ ,  $\sigma=.54$ ) และบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.61$ ,  $\sigma=.47$ ) ตามลำดับ

2) ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศิลปะ 5 ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ( $\mu=4.35$ ,  $\sigma=.37$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานเป็นหลักประกันการดำเนินชีวิต ( $\mu=4.54$ ,  $\sigma=.51$ ) รองลงมา ได้แก่ สังคมให้การยอมรับ นับถือ ( $\mu=4.46$ ,  $\sigma=.66$ ) และสามารถลดความขัดแย้งในสังคมได้ ตามลำดับ

3) ความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศิลปะ 5 ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.86$ ,  $\sigma=.54$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานเป็นหลักประกันการดำเนินชีวิต ( $\mu=4.54$ ,  $\sigma=.51$ ) รองลงมา ได้แก่ สังคมให้การยอมรับ นับถือ ( $\mu=4.46$ ,  $\sigma=.66$ ) และสามารถลดความขัดแย้งในสังคมได้ ตามลำดับ

เฉียง เหนือตอนบนโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.86$ ,  $\sigma=.54$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือสามารถปฏิบัติตามและทำให้ชีวิตเป็นสุข ( $\mu=3.98$ ,  $\sigma=.69$ ) รองลงมา ได้แก่ ส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานสังคมให้การยอมรับ นับถือ ( $\mu=3.92$ ,  $\sigma=.63$ ) และเป็นหลักประกันการดำเนินชีวิต ( $\mu=3.92$ ,  $\sigma=.83$ ) ตามลำดับ

4) ความพึงพอใจของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.61$ ,  $\sigma=.47$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ( $\mu=3.84$ ,  $\sigma=.62$ ) รองลงมา ได้แก่ สามารถปฏิบัติตามและทำให้ชีวิตเป็นสุข ( $\mu=3.73$ ,  $\sigma=.64$ ) และสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ( $\mu=3.68$ ,  $\sigma=.61$ ) ตามลำดับ

5) ความพึงพอใจของกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนโดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ( $\mu=3.55$ ,  $\sigma=.44$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ สามารถปฏิบัติตามและทำให้ชีวิตเป็นสุข ( $\mu=3.66$ ,  $\sigma=.57$ ) รองลงมา ได้แก่ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ( $\mu=3.63$ ,  $\sigma=.56$ ) และมีความยืดหยุ่นประยุกต์ใช้ได้เลย ( $\mu=3.57$ ,  $\sigma=.55$ ) ตามลำดับ

### อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีประเด็นที่ต้องนำมาอภิปรายผลดังนี้

#### รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักศีล 5

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาในสังคมยุคปัจจุบัน พบว่า การมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักศีล 5 ทางด้านกายนั้น ศีลข้อที่ 1 การงดเว้นจากการฆ่าและเบียดเบียน ทางกาย คือ ต้องไม่ทำร้ายร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นการทำให้พิการ เสียโฉม หรือเจ็บปวดก็ตาม การไม่กระทำความรุนแรงที่โหดเหี้ยม กักขังทรมานทรมาน ทำให้ลำบาก อันเป็นหลักประกันชีวิตทางกาย ศีลข้อ 2 การงดเว้นจากการลักทรัพย์ ทางกาย คือ ต้องไม่ดำเนินชีวิตแบบโจร ไม่ว่าจะเป็นการลักขโมย ฉกชิงวิ่งราว หรือปล้นทรัพย์ ทำงานด้วยความซื่อสัตย์

สุจริต ดำเนินชีวิตด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หาเลี้ยงชีพด้วยการไม่ฉ้อฉลของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง อันเป็นหลักประกันทรัพย์สินทางกาย ศีลข้อ 3 การงดเว้นจากการประพฤติดินในกาม ทางกาย คือ ตอไม้ประพฤติดินในประเวณี ล่วงละเมิด บุตร หลาน สามี ภรรยาของผู้อื่น รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับสถานภาพคู่ครอง ซื่อสัตย์ต่อครอบครัว และผู้ใต้บังคับบัญชา อันเป็นหลักประกันครอบครัวทางกาย ศีลข้อ 4 งดเว้นจากการพูดเท็จ ทางกาย คือ ตอไม้พูดโกหกให้ผู้อื่นเสื่อมเสีย ไม่หลอกลวงหาผลประโยชน์เฉพาะตน ไม่พูดส่อเสียดยุยงให้เกิดความแตกแยกทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยคำพูดไพเราะ อ่อนโยน รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น และไม่แสดงกิริยาอาการที่ทำให้คนอื่นหลงผิดเป็นคนเสียสัตย์ อันเป็นหลักประกันสังคมทางกาย และศีลข้อ 5 งดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย ทางกาย คือ ไม่มีการเลี้ยงหรือดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญพิธีต่างๆ รู้จักหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด ครองตนด้วยความไม่ประมาท อดทนต่อสิ่งเย้ายวน ร่วมกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านสิ่งเสพติด เป็นผู้มีความแข็งแรง อันเป็นหลักประกันสุขภาพทางกาย ซึ่งสอดคล้องกับพระชัยณรงค์ วิทิต (รื่องมะรุต) PhrachainarongWithito (rongmarut) (2012 : 112) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคมพบว่าศีล 5 เป็นหลักมนุษยธรรมเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่ลักทรัพย์ การไม่ประพฤติดินในกาม การไม่พูดเท็จ และการไม่ดื่มสุราเมรัย ศีล เป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมเป็นลักษณะ มีความปรกติทางกายวาจาเป็นที่ตั้ง โดยมีองค์ประกอบของศีล 5 แต่ละข้อ คือ เจตนา เป็นความไม่กำกวมทางกาย และวาจา ให้พ้นจากความชั่วทั้งปวง ย่อมมีความสงบสันติสุขในชีวิตปัจจุบันและอนาคตเป็นอันสงส์

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาในสังคมยุคปัจจุบัน พบว่า การมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักศีล 5 ทางด้านจิตใจนั้น ศีลข้อที่ 1 ทางจิตใจ คือ เป็นผู้ที่มีจิตใจไม่พยาบาทอาฆาตแค้น คิดทำร้ายผู้อื่นและสัตว์ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีสติ มีเมตตา กรุณา ต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์สร้างความสันติสุขความปรองดองสมานฉันท์กับทุกคน เป็นหลักประกันชีวิตทางจิตใจ ศีลข้อ 2 ทางจิตใจ คือ เป็นผู้ที่มีจิตใจไม่โลภโมโหหลงในทรัพย์สินของผู้อื่น มีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิต มีความพอดี พอประมาณ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบอาชีพสุจริต อันเป็นหลักประกันทรัพย์สินทางจิตใจ ศีลข้อ 3 ทางจิตใจ คือ เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ต่อคู่ครอง หักห้ามใจไม่ให้ล่วงละเมิดทางเพศ ควบคุมจิตใจไม่ให้ลุ่มหลงในกามารมณ์ เป็นหลักประกันครอบครัวทางด้านจิตใจ ศีลข้อ 4 ทางจิตใจ คือ

เป็นผู้มีความจริงใจ ซื่อสัตย์ พูดจริง ไว้วางใจกัน มีจิตใจผ่องใสไร้อคติ ไม่อิจฉาริษยา ไม่หลอกลวงคิดทำร้ายผู้อื่นให้เกิดความแตกแยก มีจิตใจตั้งมั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อคำดูคำว่าร้าย จัดเป็นหลักประกันสังคมทางด้านจิตใจ และศีลข้อ 5 ทางด้านจิตใจ คือ เป็นผู้ที่มีจิตใจละเว้นเสพของมีนเมา พัฒนาจิตให้มีสติสัมปชัญญะ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตไม่ส่งเสริมหรือจำหน่ายสิ่งเสพติดของมีนเมา ยับยั้งจิตใจไม่ให้ลุ่มหลงในสิ่งเสพติดของมีนเมาจัดเป็นหลักประกันสุขภาพทางด้านจิตใจ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาในสังคมยุคปัจจุบัน พบว่า การมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักศีล 5 ทางด้านสังคมนั้น ศีลข้อที่ 1 ทางด้านสังคม คือ ครอบครัวยุชฌิม และสังคม ไม่มีการฆ่า และเบียดเบียนประทุษร้าย เป็นผู้ไม่เมตตา กรุณา มีความปรองดอง สมานฉันท์ ลดความขัดแย้ง อยู่ร่วมกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร เอื้ออาทรต่อกัน จัดเป็นหลักประกันชีวิตทางด้านสังคม ศีลข้อ 2 ทางด้านสังคม คือ สมาชิกในครอบครัวยุชฌิม และสังคม ต้องไม่ลักขโมย ฉกชิง วังราว ปล้นจี้ทรัพย์สินกัน ประกอบอาชีพสุจริต ยุติธรรม ปราศจากโจรผู้ร้าย ในองค์กรก็สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส ใช้และรักษาทรัพย์สินส่วนรวมอย่างประหยัดคุ้มค่า จัดเป็นหลักประกันทรัพย์สินทางด้านสังคม ศีลข้อ 3 ทางสังคมคือ สมาชิกในสังคมไม่ประพฤติดัดในประเวณี ไม่ประกอบอาชีพค้าประเวณีผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม ไม่แสดงกิริยาอาการเกี้ยวพาราสีคนอื่น จัดเป็นหลักประกันครอบครัวด้านสังคม ศีลข้อ 4 ทางสังคม คือ การสร้างสังคมให้มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง จริงใจต่อกัน รู้จักใช้คำพูดที่เหมาะสมถูกกาลเทศะ พูดอย่างสร้างสรรค์ให้สังคมมีความเอื้ออาทรต่อกัน จัดเป็นหลักประกันสังคมทางด้านสังคม ศีลข้อ 5 ทางสังคมคือ ต้องทำให้สังคมไม่มีสิ่งเสพติดของมีนเมาและอบายมุข ปราศจากอาชญากรรม เป็นสังคมแห่งสันติสุข สันติธรรม สันติศึกษา จัดเป็นหลักประกันสุขภาพทางด้านสังคม สอดคล้องกับบทความในหนังสือ ศีล 5 คุณค่าของชีวิตและสังคม ว่า ศีล เป็นหลักการหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับความสุข ความเจริญในชีวิตของบุคคลและสังคม หากบุคคลมีศีลเป็นพื้นฐานการประกอบกิจการต่างๆในชีวิตย่อมรุ่งเรืองเพราะไม่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรมอันดีงามของสังคม ศีลจึงเป็นการสร้างความสุขให้บุคคลและสังคมได้ดีกว่า

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาในสังคมยุคปัจจุบัน พบว่า การมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามหลักศีล 5 ทางด้านสิ่งแวดล้อมนั้น ศีลข้อที่ 1 ทางสิ่งแวดล้อม คือ สภาพแวดล้อมเป็นเขตอภัยทาน ไม่เบียดเบียนกันและไม่ทำร้ายซึ่งกันและกัน มีเมตตา

กรุณาเอื้อเฟื้อ เป็นกัลยาณมิตร อยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย ศิลข้อ 2 ทางสิ่งแวดล้อมคือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ชุมชน มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ไม่มีอาชญากรรมที่เกิดจากการลักขโมย ฉกชิง วิ่งราว ร่วมกันดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียนและชุมชน จัดเป็นหลักประกันทรัพย์สินทางด้านสิ่งแวดล้อม ศิลข้อ 3 ทางสิ่งแวดล้อม คือ โรงเรียนและชุมชน ไม่มีการประทุพติผิดประเวณี ไม่มีความขัดแย้ง แยกแยะสามัคคี เป็นแบบอย่างที่ดี เชื่อสัจต่อกุศล ทำให้ครอบครัวอบอุ่น จัดเป็นหลักประกันสังคมทางด้านสิ่งแวดล้อม ศิลข้อ 4 ทางสิ่งแวดล้อม คือ สมาชิกในสังคมมีความจริงใจต่อกัน เชื่อสัจ ใช้คำพูดไพเราะ อ่อนโยน รักษาคำพูด ไม่ส่อเสียดเย้ยหยันทำให้สังคมแตกแยกเป็นสภาพแวดล้อมไม่น่าอยู่ เป็นหลักประกันสังคมทางด้านสิ่งแวดล้อม ศิลข้อ 5 ทางสิ่งแวดล้อม คือ โรงเรียนและชุมชน ปลอดภัยเสพติดและอบายมุข อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่ส่งเสริมให้ดื่มสุราของมึนเมาในงาน บุญประเพณีต่างๆ บุคลากรในโรงเรียนและชุมชนดำเนินชีวิตด้วยสติ สัมปชัญญะ ไม่ประมาท ในการครองตน ครองคน ครองงาน จัดเป็นหลักประกันสุขภาพทางด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ Office of the National Economic and Social Development (2011 : 1-5 ) กล่าวว่า คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีคือ บุคคลที่มีความสุข มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ สามารถเข้าถึงบริการ พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีสภาพแวดล้อมดี มีเมืองและชุมชนน่าอยู่ มีระบบดี มีประสิทธิภาพ และมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

โดยภาพรวมพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ศีล 5 นับว่าเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญสำหรับผู้ที่มีศรัทธาในศาสนาพุทธ การดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็น อาชีพอะไร เมื่อมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจแล้วย่อมต้องการปฏิบัติตามหลักนั้นๆ ให้ดี ให้ต่อเนื่อง เพราะผลของการปฏิบัติตามย่อมส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิตในสังคม ทำให้ชีวิตมีความสุขไม่ว่า จะทำอะไรก็ตาม สอดคล้องกับวิไลพร อุณเจ้าบ้าน Unchaoban (2012 : 59) ได้ศึกษาเกี่ยวกับศึกษาพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร มีการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับมาก

สอดคล้องกับปัทมา ผาดจันท์ก และคณะ Phatchanthuk et al. (2007) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม การปฏิบัติตนตามศีล 5 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ปฏิบัติตนตามศีล 5 สอดคล้องกับพระชัยณรงค์ วิทิโต (รื่องมะรุต) PhrachainarongWithito (rongmarut) (2012 : 112) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักศีล 5 เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลในสังคมผลการศึกษาพบว่าศีล 5 เป็นหลักมนุษยธรรม เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สอดคล้องกับพระมหาสมชาย สิริจินโท (หานนท์) PhramahasomchaiSirichantho(Hanon) (2004 : 125) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระพุทธคุณ (สมาน สุเมธ) ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านกายภาพที่มีต่อสังคมและชุมชน และ 2) ด้านจิตใจและปัญญาที่มีต่อสังคมและชุมชน ซึ่งในข้อแรก มีผลต่อการพึ่งตนเอง, หน้าที่ในครอบครัว, การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน, การสืบสานประเพณี, โครงการและการพัฒนาองค์กรสงฆ์และชุมชน ส่วนในข้อที่สองเป็นการส่งเสริมความรู้ด้านปรัชญาและวิชาการทางพระพุทธศาสนา และเป็นการส่งเสริมความรู้เชิงอนุรักษ์

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า หลักศีล 5 มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของบุคลากรทางการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้น

1) ภาครัฐควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการนำหลักศีล 5 ไปใช้การทำงาน เพราะสามารถส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนสามารถลดความขัดแย้งในการทำงานได้

2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนควรให้ความสำคัญด้วยควรการนำหลักศีล 5 ไปเป็นแนวทางในการทำงาน การดำเนินชีวิตให้กับบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ

### 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีล 5 ของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

## Referances

- Office of the National Economic and Social Development. (2011). *National Economic and Social Development Plan No.11, 2012-2016*. Bangkok : Sahamit Printing and Publishing.
- Phatchanthuk, P. et al. (2007). *The Practice of the Five of the Students of Rajamangala University of Technology Thanyaburi*. Faculty of Liberal Arts : Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- PhrachainarongWithito (rongmarut). (2012). *The application of the precepts 5 to develop the behavior of individuals in society*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- PhramahasomchaiSirichantho (hanon). (2004). *Buddhism for the development of quality of life according to the guidelines of PhraThepworakhun (SamanSumetho)*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Unchaoban, W. (2012). *Study the behavior of the 5 precepts in everyday life of administrators and members of the organization, District administration In Taphan HinPichit province*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya University.